

ОСЕМНАДЕСЕТИ МЕЖДУНАРОДНИ ЦАР-ШИШМАНОВИ ДНИ В САМОКОВ

**ЧЕТИРИДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТИ НАУЧНИ ЧЕТЕНИЯ НА АСОЦИАЦИЯ
ЗА АНТРОПОЛОГИЯ, ЕТНОЛОГИЯ И ФОЛКЛОРИСТИКА „ОНГЪЛ“**

ПОСВЕТЕНИ НА

290 години от хиротонисването на свещеномъченик Симеон за Самоковски митрополит (1734 г.) и 30 години от откриването на мощите му в Бельова църква „Рождество Богородично“ (1994 г.);

190 години от рождението на Кузман Шапкарев (1834–1909 г.), български фолклорист, книжовник, учител, член на Българското книжовно дружество (БАН), виден изследовател на културата и историята на Самоков и Самоковско;

33 години от провеждането на Първите научни четения на Асоциация „Онгъл“, Национален пещерен дом – Карлуково (1991 г.).

С ПОДКРЕПАТА НА

ОБЩИНА САМОКОВ

ГРАДСКИ ИСТОРИЧЕСКИ МУЗЕЙ – САМОКОВ

ИМПРЕСАРСКО-ИЗДАТЕЛСКА КЪЩА „РОД“

САМОКОВ, 27 – 29 СЕПТЕМВРИ 2024 Г.

КОНФЕРЕНТНАТА ЗАЛА НА ХОТЕЛ „АРЕНА САМОКОВ“

Участници от българска страна от:

Асоциация за антропология, етнология и фолклористика „Онгъл“
Семинар по практическа етнология и медиевистика „Проф. д-р Иван Шишманов“
Министерство на културата на Република България
Държавен културен институт към Министъра на културата на Република България
Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“
Университет по библиотекознание и информационни технологии
Нов български университет
Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“
Югозападен университет „Неофит Рилски“
Институт за етнология и фолклористика с Етнографски музей при Българската академия на науките
Институт по математика и информатика при Българската академия на науките
Национален институт по геофизика, геодезия и география при Българската академия на науките
Кирило-Методиевски научен център при Българската академия на науките
Национален археологически институт с Музей при Българската академия на науките
Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“
Национална художествена академия
Българска Православна църква – Българска патриаршия
Регионален исторически музей – Плевен
Регионален исторически музей – Русе
Градски исторически музей – Самоков
гр. Асеновград, Перник, Самоков, София

Чуждестранни участници от:

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје, Р. С. Македонија
Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Р. С. Македонија
Национална установа Археолошки музеј на Р. С. Македонија, Скопје
Национална установа Завод за заштита на спомениците на културата и Музеј Струмица,
Р. С. Македонија
Национална установа Музеј Гевгелија, Р. С. Македонија
Локален археолошки и историски музеј „Теракота“ – Винаца, Р. С. Македонија
Регионален центар за управување со кризи – Штип, Р. С. Македонија
Народни музеј Зајечар, Србија
Пермский государственный национальный исследовательский университет (г. Пермь),
Российская Федерация
Институт славяноведения Российской Академии Наук (г. Москва и г.), Российская
Федерация
Институт Лингвистических исследований Российской Академии Наук, г. Санкт-
Петербург, Российская Федерация
Museum of Ethnography, Budapest, Hungary

ПРОГРАМА

НА МЕЖДУНАРОДНИЯ НАУЧЕН СИМПОЗИУМ

САКРАЛНИ МОДЕЛИ НА СВЕТА: ХРОНОС И ТОПОС

И ФЕСТИВАЛА ЗА КЪСОМЕТРАЖЕН ФИЛМ И ФОТОГРАФИЯ

БАЛКАНСКА КУЛТУРНА ФИЛМОТЕКА, XIX СЕЗОН

ПЕТЪК, 27.09.2024 г.

КОНФЕРЕНТНА ЗАЛА

Откриване на XVIII Цар-Шишманови дни – 09.30 ч.

Официални приветствия, служба на ставрофорен иконом Михаил Колев, архиерейски наместник

Първо заседание – 10.00 ч.

Водещ: д.ф.н. Росен Р. Малчев, Асоциация „Онгъл“

доц. д-р Константин Рангочев (Институт по математика и информатика при Българската академия на науките) – Локално и регионално във фолклорната религиозност („Манастирчето „Покровителна Богородица“ до с. Радуил, Самоковско)

о.р. полк. Никола Ковачки (София – с. Доспей) – Шишманово кале и цар Иван Шишман във фолклорната памет на с. Доспей, Самоковско

д.ф.н. Росен Р. Малчев (Асоциация за антропология, етнология и фолклористика „Онгъл“) – Дипломната работа на Вера Христова Сайменова от 1932 г. за град Самоков. (ЦУБ на СУ „Св. Климент Охридски, Фонд „Проф. Стоян Романски“, Ркс 235)

доц. д-р Веселка Тончева (Институт за етнология и фолклористика с Етнографски музей при Българската академия на науките) – Песни от едно потопено село (върху материали от с. Шишманово, Самоковско)

Дискусия и почивка

Второ заседание – 11.15 ч.

Водещ: доц. д-р Константин Рангочев, ИМИ – БАН, Асоциация „Онгъл“

Силвия Бориславова-Живанкин (магистър по изкуствознание от Нов български университет) – Стенописи с оплаквателни жестове от братята Михаил и Христо Благоеви от Тресонче

гл. ас. д-р Владимир Димитров (Нов български университет) – Зиданият иконостас в храма на село Голешево

д-р Любомир Цонев (София) – Черквата „Св.Петка Самарджийска“ в София: потънала, вкопана или засипана?

Теодор Пеев (богослов, Асеновград) – Доклад на Марко Балабанов от 1894 г., ценен източник за историята на Бачковския манастир

д-р Ивета Рашева (Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, гл. редактор на сп. „Библиотека“) – Владетелят и светецът княз Иван Владимир (размисли върху „Дъщерята на Самуила. Легенда“ от Боян Дановски)

Дискусия

БАЛКАНСКА КУЛТУРНА ФИЛМОТЕКА

Филм „Завет“ за проф. Минко Балкански. Дължина: 40 мин. Автор: Албена Ненкова
Почивка

Трето заседание – 14.30 ч.

Водещ: гл. ас. д-р Владимир Власков, НИГГГ – БАН

д-р Сотир Иванов (Министерство на културата на Република България) – Между мечтата и реалността – българската археология в периода 1989–2024 г.

Јулијана Иванова (Локален археолошки и историски музеј „Теракота“ – Винаца, Р. С. Македонија) – Праисториски практики во римски кремации од локалитетот Коколов рид

доц. д-р Светлана Королева (Пермский государственный национальный исследовательский университет (г. Пермь); Институт славяноведения Российской Академии Наук (г. Москва), Российская Федерация) – Утонувшая часовня и поминовение предков у родника (об одном этнолокальном культе)

Gabriella Parej (Museum of Ethnography, Budapest, Hungary) – Bulgarian Muslims and Their Sacred Places in the Photos of a Hungarian Ethnographer

Благовест Петров (магистър по защита на културно-историческото наследство на Република България в Университет по библиотекознание и информационни технологии) – Каменният кръст на село Долен, общ. Сатовча

Дискусия и почивка

Четврто заседание – 16.00 ч.

Водещ: Теодор Пеев, богослов, Асеновград

Илинка Атанасова (НУ Археолошки музеј на Р. С. Македонија, Скопје, Р. С. Македонија) – Светилиштето свети Атанасиј кај Спанчево: Изборот на положбата во однос на геоморфологијата на околината и достапноста на природните ресурси

д-р Драган Веселинов (Регионален центар за управување со кризи – Штип, Р. С. Македонија), **проф. д-р Трајче Нацев** (Универзитет “Гоце Делчев“ – Штип, Р. С. Македонија) – Фортификациите како основна заштита на населението од опасности во

средниот век на територијата на општина Штип

д-р Дејан Крстић (Народни музеј Зајечар, Србија) – Крст као супститут светог дрвета у традиционалној култури Балкана

Биляна Жабова (Семинар по практическа етнология и фолклористика „Проф. д-р Иван Шишманов“), **Климент Малчев** (Семинар по практическа етнология и фолклористика „Проф. д-р Иван Шишманов“, студент в Софийския университет „Св. Климент Охридски“) – Отчет на епиграфския екип от теренните етнологички проучвания в Самоковско през 2024 г.

Дискусия и почивка

ЦЕРЕМОНИЯ

Отличаване на изявен млад изследовател в областта на етнологията и медиевистиката с наградата на името на Бойка и Димитър Добреви за 2024 г.

Пето заседание – 17.15 ч.

Водещ: д-р Любомир Цонев – София

Иван Тодоров (магистър в Националната художествена академия) – Портретът във българската живопис: Анализ на вътрешния свят и идентичност чрез визуални средства
ас. докт. Илия Николов (Институт за етнология и фолклористика с Етнографски музей при Българската академия на науките) – Колекции и процеси след края на миналия век. Размисли след проучвателни дейности по атрибуция на кавалетни произведения от една частна колекция

Искра Тодорова (Регионален исторически музей – Русе), **Миглена Николаева**, **Десислава Генчева** (Регионален исторически музей – Плевен) – Отчет на етнографския екип от теренните етнологички проучвания в Самоковско през 2024 г.

Снежанка Генчева (Институт за етнология и фолклористика с Етнографски музей при Българската академия на науките) – Мотивът за делба на двама братя в българските народни песни за цар Шишман и Дан войвода

проф. д-р Тодор Моллов (Великотърновски университет „Св. Св. Кирил и Методий“) – Преподновеният брак в българската баладна песен „Войник на сватбата на жена си“

Вонр. проф. д-р Александар Димитријевски (Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје, Р. С. Македонија) – Охридската чалгиска музичка традиција

Дискусия

ЦЕРЕМОНИЯ

Отличаване на утвърден учен с наградата на името на проф. д.ф.н. Тодор Ив. Живков за 2024 г. за принос към българската и балканската етнология и медиевистика

ПРЕДСТАВЯНЕ НА НОВИ ИЗДАНИЯ НА АСОЦИАЦИЯ „ОНГЪЛ“ И ИИК „РОД“
Том 23 от Годишниците на Асоциация „Онгъл“ със заглавие „Етнология на времето: общност и култура“

Теодор Пеев – Пресвета Богородица. Иконографски мотиви и епитети. Енциклопедичен справочник. Т. 1. А – Д

Край на първия ден

СЪБОТА, 28.09.2024 г.

КОНФЕРЕНТНА ЗАЛА

Първо заседание – 09.30 ч.

Водещ: Десислава Тихолова, РИМ – Русе

гл. ас. д-р Вяра Калфина (Софийски университет „Св. Климент Охридски“), **гл. ас. д-р Димитър Илиев** (Софийски университет „Св. Климент Охридски“) – Атина, Рим, Йерусалим: текстови традиции и взаимни влияния

ст. н. с. д-р Валерия Колосова (Институт Лингвистических исследований Российской Академии Наук, г. Санкт-Петербург, Российская Федерация) – Славянские языки и русские диалекты в истории русской фитонимии

Иванка Иванова (София) – За личните имена на българомохамеданите от района на Неврокопско

докт. Пламена Колева (Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“) – Изговорът на групите ър/ръ и ъл/лъ в някои възрожденски граматика

доц. д-р Димитър Ив. Добревски (Национална художествена академия), **маг. инж.**

Русанка Голева (София) – Наречекоха го „Рибен буквар“

Дискусия и почивка

Второ заседание - 11.00 ч.

Водещ: Искра Тодорова, РИМ – Русе

Vivien Zatyko-Valchev (Museum of Ethnography, Budapest, Hungary) – Sacred Crimean Tatar Textiles – From *Evjiyars* to *Peshkirs*

Миглена Николаева (Регионален исторически музей – Плевен) – Непубликувани материали за обичаите Пеперуда и Герман от архивите на Регионален исторически музей – Плевен и Асоциация за антропология, етнология и фолклористика „Онгъл“

гл. ас. д-р Любка Ненова (Югозападен университет „Неофит Рилски“, Благоевград) – За българската народна шевица и още нещо

Йордан Тенев (студент в Софийския университет “Св. Климент Охридски“) – Политическото убийство на Никола Попов и отражението му в народната памет

Рая Димитрова (студент в Софийски университет „Св. Климент Охридски“) – Светът под видимата повърхност. Физическа и социална мрежа за комуникация сред организмите, населяващи Земята

гл. ас. д-р Владимир Власков (Национален институт по геофизика, геодезия и география при Българската академия на науките) – Продължителност на слънчевото греене в България – 1999 – 2024 г. & Тропични и екваториални нощи в България 1995 – 2024 г.

Дискусия и почивка

БАЛКАНСКА КУЛТУРНА ФИЛМОТЕКА

Градска художествена галерия „Проф. Васил Захариев“

Изложба на постери на тема „Разкази от окопите. Българският Тренч арт“ на Регионален исторически музей – Русе. Куратор: Десислава Тихолова

Почивка

Трето заседание – 15.00 ч.

Водещ: проф. д-р Годор Моллов, ВТУ „Св. св. Кирил Методий“

доц. д-р Стефан Александров (Национален археологически институт с Музей при Българската академия на науките), **д.н. Росица Манова** (София) – Антропоморфна пластика от късната бронзова епоха по Долния Дунав. Символи, знаци и системи
Емил Сламков (Национална установа Музеј Гевгелија, Р. С. Македонија) – Релефен сад со музи од Вардарски рид - античка Гортинија

д-р Душко Цветанов (НУ Завод за заштита на спомениците на културата и музеј – Струмица, Р. С. Македонија), **проф. д-р Трајче Нацев** (Универзитет Гоце Делчев – Штип, Р. С. Македонија) – Некропола во подножјето на археолошкиот локалитет Цареви Кули – Струмица

Благица Стојанова (Локален археолошки и историски музеј „Теракота“ – Винаца, Р. С. Македонија) – Некрополата „Русалински гробишта“ (погребување во цисти)

иконом Дилян Цветков (Българска Православна църква – Българска патриаршия) – Гробищният храм „Св. вмца Екатерина“ в столичниот квартал Княжево. Историја и реставрација

Десислава Тихолова (Регионален исторически музей – Русе) – Наследство и памет. Съвременни мемориални практики в Германия. Част 5

Дискусија и почивка

Четврто заседание – 16.45 ч.

Водещ: гл. ас. д-р Вјара Калфина, СУ „Св. Климент Охридски“

Николай Сивков (Перник) – Космическата планина в древниот модел на света (според археолошки данни от епохата на халколита в Европа)

доц. д-р Димитър Ив. Добревски (Национална художествена академия) – Старобългарски сакрален модел на света

Евгени Георгиев (Регионален исторически музей – Русе) – Идеен проект за создавање на нови пешеходни кръгови маршрути в Ивановските скални църкви

доц. д-р Красимира Петрова (Софийски университет „Св. Климент Охридски“) – Елементи на сакралното в ... смартфона

Дискусија и почивка

БАЛКАНСКА КУЛТУРНА ФИЛМОТЕКА

Филм „Забравеният св. патриарх Евтимий“, излъчен в предаването „Темата на Нова“ по Нова ТВ, 23.12.2023 г., дължина 17 мин. Автор: Благой Цицелков. Филмът се излъчва с образователна некомерсиална цел. Коментар: Теодор Пеев, богослов от Асеновград, интервюиран в продукцията.

ЦЕРЕМОНИЯ

Отличаване с наградата на името на Асоциация „Онгъл“ за културно-исторически и природонаучни късометражни филми, фотографски експозиции и изложби от програмата на Балканската културна филмотека, XIX сезон

Край на втория ден

19.00 ч. Официален коктейл за участниците в ресторанта на хотелски комплекс „Арена Самоков“

ЦЕРЕМОНИЯ

Присъждане на наградата на името на Мария Йончева за особени заслуги при изследването и популяризирането на традиционната самоковска култура, 2024 г.

НЕДЕЛЯ, 29.09.2024 Г.

Постерна сесия

Luchev, D., Goynov, M., Pavlov, R., K. Ragochev, & Pavlova, L. (2024). Scenario Conceptualization for Serious Educational Game with Creative Visualization in Selected Eco-context

доц. д-р Татяна Илиева (Кирило-Методиевски научен център при Българската академия на науките) – Свещена топография на храма и нейната символика в новоидентифицираното литургийно тълкуване от РГАДА 88 и Богишич 52. Съпоставка с предходната мистагогическа традиция в Slavia orthodoxa

д-р Олга Пърличева (София) – Кузман Шапкарев и Григор Пърличев - поглед през обектива на техните съвременни и по-нови изследователи

доц. д-р Иво Братанов (Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“) – Езикът на едно писмо на Андрей Робовски от 1855 година (Граматици особеност)

Културна програма за участниците и гостите

Закриване на 18. Цар-Шишманови дни в Самоков